

IMPERIALISME, SENSE IMPERI? CRISIS, PUGNES I AJUSTAMENTS EN EL SISTEMA IMPERIALISTA MUNDIAL

Frank Molano Camargo

23/03/2009

www.revistapueblos.org

Brots de guerra al Caucas, relacions militars de Rússia i Venezuela, crisi financera a Amèrica del Nord, crides a revaloritzar el monopoli estatal per salvar els bancs, major presència de Xina al mercat mundial, són alguns dels fets que comencen a fer-se visibles al finalitzar el 2008. Alguns analistes plantegen l'existència d'una "nova guerra freda", altres la tornada del keynesianisme, però són arguments insuficients per comprendre la magnitud dels problemes mundials. A partir de la mirada clàssica sobre la teoria de l'imperialisme proposada per Lenin al començar el segle XX, es proposa una lectura possible, que té com a centre l'anàlisi de la tendència cap al final de la matriu d'acumulació imperialista, composta per la tríada Estats Units – Europa – Japó, en la que EUA va tenir un lloc privilegiat.

“El segle XXI no serà un segle americà. Serà un segle d'amplis conflictes, de l'ascens de lluites socials que qüestionaran les ambicions de Washington i del capital. La crisi està augmentant les contradiccions entre les classes dominants. Aquests conflictes cobraran dimensions internacionals cada cop més agudes, i empenyeran a estats i grups d'estats uns contra els altres. Un ja pot discernir els primers flirteigs d'un conflicte entre els Estats Units, Japó i el seu fidel aliat australià, per una banda, i Xina i altres països asiàtics per l'altra. No és difícil preveure el renaixement del conflicte entre Estats Units i Rússia, si l'última se les arregla per lliurar-se de l'espiral de mort i de desintegració on la llançaren Boris Yeltsin i els seus “consellers” nord-americans”.

(Samir Amín, L'Economia Política del Segle XX)

La tesi proposa que assistim a un debilitament, que no una fi, del projecte imperial ianqui i a una reacomodació del sistema mundial imperialista. Per això es plantegen varis assumptes: la crisi de la matriu d'acumulació i el debilitament nord-americà, l'emergència de dos poderosos rivals imperialistes: Rússia i Xina, i els seus projectes globals de dominació i, finalment, una reflexió sobre el que implica per a l'esquerra ser antiimperialista i no només antinordamericà.

1. La crisi de la matriu d'acumulació imperialista

Els anàlisis basats en les teories de l'Imperi i la globalització, avui es mostren plenament limitats per explicar les tendències i els canvis més immediats, ja que descartaren de l'eix dels seus plantejaments l'existència de la pugna entre potències imperialistes, la conformació dels monopolis i el paper de l'Estat en l'economia capitalista global i nacional.

Per aquesta raó, es fa clau acudir a la “caixa d'eines” proposada per Lenin en la seva clàssica obra Imperialisme, fase superior del capitalisme, la qual va caracteritzar aquesta etapa de desenvolupament capitalista a partir de cinc elements: 1) la concentració i

centralització de la producció en els monopolis imperialistes; 2) la fusió del capital bancari amb el capital industrial i la creació, basada en aquest “capital financer” d'una oligarquia financera; 3) l'exportació de capitals, que difereix de l'exportació de mercaderies; 4) la formació d'associacions internacionals de capitalistes monopolistes, que es reparteixen el món entre sí, i 5) la divisió territorial del món entre les potències capitalistes més importants [1].

És sobre aquests elements que en el procés històric del capitalisme, es constitueixen i succeeixen matrius d'acumulació, matrius d'acumulació relacionades amb factors com el tipus de monopolis dominants en el mercat mundial, la manera en que està repartit el món entre les potències dominants, i les formes d'acumulació i explotació dominants en el conjunt del sistema imperialista.

Després de la restauració del capitalisme a la Unió Soviètica a la dècada de 1950, Mao Tse Tung va analitzar l'existència d'una matriu d'acumulació a partir de dos superpotències imperialistes: Estats Units i la Unió Soviètica, cadascuna amb una estratègia d'exportació de capital i xarxa d'aliances al món, basades en el capital monopolista estatal. Amb la dissolució de la URSS al 1991 va sorgir una nova matriu d'acumulació, a partir de tres blocs imperialistes: Estats Units, Europa i Japó, que pugnen des d'aleshores pel repartiment del món. La matriu d'acumulació va tenir varies característiques: la tríada imperialista [2] (Estats Units, Europa i Japó, amb un lloc privilegiat per EUA); la conformació dels megamonopolis imperialistes que pugnen pel control de mercats, matèries primes i empreses de tot el món a partir del neoliberalisme; la reducció de l'intervencionisme econòmic de l'Estat; i el predomini del capital especulatiu sobre el capital productiu.

En la tríada, cada potència es va traçar una agenda per passar d'esferes d'influència a blocs imperialistes. Aquesta matriu, que segons sembla està arribant a la seva fi, va sorgir enmig d'una nova forma d'organització de la producció a escala mundial, com un aspecte de llarga durada. Es tracta de la conformació d'un nou mercat mundial unitari i amb accés relativament lliure pels monopolis internacionals, impulsat pel desenvolupament de les forces productives que ha permès una gegantina concentració i centralització de la producció [3]. Els megamonopolis en els últims anys van aconseguir una gegantina socialització de la producció (a costa de l'augment de la superexplotació del treball), centralització, concentració i integració de l'economia capitalista mundial. En el sí d'aquesta matriu d'acumulació pugnen forces i tendències del capital, no només les potències imperialistes, sinó també aquelles forces dels monopolis capitalistes, en els que uns pugnen per la dissolució del paper de l'Estat i altres pel seu manteniment.

Els imperialistes nord-americans van buscar ocupar un lloc privilegiat donant un salt a superpotència hegemònica única, capaç de subordinar a altres poders mundials. Per a Samir Amin, el projecte hegemònic dels EUA es basa en el poder militar, que sustenta una estratègia global de cinc objectius: neutralitzar i subjugar a les altres parts de la tríada (Europa i Japó), minimitzant la seva habilitat per a actuar fora de l'òrbita dels EUA; establir el control militar de la OTAN mentre el “llatinoamericanitzen” els fragments de l'antic món soviètic; exercir absoluta influència sobre l'Orient Mitjà i l'Àsia Central, especialment sobre els recursos petrolers; desmantellar Xina, assegurant la subordinació de les altres grans nacions (Índia i Brasil), i prevenint la constitució de blocs regionals capaços de negociar els termes de la globalització, i marginalar les regions del Sud que manquen d'interès estratègic [4].

Aquesta estratègia militar, el màxim desenvolupament del qual va ser la guerra mundial

contra el terrorisme a partir de 2001, amb la invasió d'Afganistan i d'Iraq, tenia una clara motivació econòmica, d'una part convertir als seus monopolis en els amos del món, de fet fins al 2005, dels 12 megamonopolis que més venen en el món 6 eren nord-americans i aleshores no n'hi havia cap de xina, russa o hindú, per ordre d'importància: Wall Mart (EUA), Exxon-Mobil (EUA), Royal Dutch Shell (holandesa-britànica), British Petroleum (britànica), General Motors (EUA), Toyota (japonesa), Chevrón (ianqui), Daimler-Chrysler (alemanya), Conoco-Phillips (EUA), Total (francesa), General Electric (EUA) i Ford Motors (EUA)

D'altra banda, fer dels Estats Units una aspiradora de capital mundial, per tapar el dèficit fiscal de l'agenda guerrerista, en això va jugar un paper important el dòlar "fort" durant la dècada de 1990. La massa de diners que venia de l'exterior (d'un Japó en recessió des de l'esclat de la "seva" bombolla especulativa immobiliària al 1989; del Tercer Món i d'Europa) va ser la base en que es va finançar l'anomenada "New Economics", amb l'argument que a partir de l'espectacular canvi tecnològic i de la organització del treball amb base en el processament electrònic d'informació i les telecomunicacions, aquesta nova branca recuperava definitivament les taxes de guanys sense necessitat de dependre del capital productiu [5].

No analitzaré l'agenda proposada pel Japó i Europa, en el marc d'aquesta matriu imperialista. Japó des de finals de la dècada de 1990 no ha aconseguit recompondre's de la seva crisi de borsa i de productivitat, i a Europa, tot i la conformació de la Unió Europea, encara no existeix una economia comú, sinó una pugna entre els imperialismes alemany i francès per ser cap de bloc.

1.1 La derrota nord-americana a les sorres d'Iraq

Al finalitzar el 2006, es va donar a conèixer l'Informe del Grup d'Estudi d'Iraq, o Informe Baker, compostat de 10 polítics de la classe dominant de llarga trajectòria: cinc demòcrates i cinc republicans, dirigits per James Baker, ex secretari d'Estat, i Lee Hamilton, ex representant.

L'Informe Baker va posar sobre la taula l'acceptació de la derrota militar a Iraq, i les enormes contradiccions que confronta Estats Units, i en particular les contradiccions que va aguditzar la invasió d'Iraq.

D'altra banda, la resistència iraquiana s'ha enfortit i unificat, com ho va afirmar recentment Abu Muhammed, portaveu del Partit Socialista Àrab Ba'ath a Iraq i del Comandament Suprem del Front de Lluita [jihad] i Alliberament a Iraq (FSL sigles en anglès):

"...Iraq actualment està vivint sota una ocupació militar i sota aquells que recolzen la ocupació (...) En una enquesta recent del diari USA Today, la majoria dels iraquians recolza la resistència i està en contra de la ocupació i afavoreix a un Iraq democràtic i pluralista. (...) Nosaltres en la resistència armada i no armada som la única via cap a al independència i l'estabilitat d'Iraq. Seguirem resistint fins la derrota dels EUA o fins que els EUA acceptin una retirada. Només acceptarem la negociació si EUA reconeix els drets dels iraquians. Del contrari, seguirem amb la resistència. Hi va haver més d'un milió i mig d'iraquians morts durant el període de les sancions [1990 fins a 2003] i addicionalment, més d'un milió d'iraquians han sigut matats des de la invasió. Del costat dels EUA, els 3700 morts reportats no són res més que els membres de la Marina. No inclou als mercenaris, i hi ha tants mercenaris a Iraq com tropes nord-americanes. Els mercenaris

estan combatent més que les tropes regulars a Faluya, Samara, i en altres ciutats” [6].

La crisi a Iraq ha restringit la capacitat d'Estats Units de projectar el seu poder per tot el món, i ha obert esclatxes i oportunitats pels seus rivals imperialistes i altres forces que considera hostils als seus interessos, com Xina i Rússia [7]. La desfeta militar a Iraq és un dels temes de les passades eleccions imperialistes: McCain s'identificava estretament amb la concepció maniquea i unilateralista dels neoconservadors i nacionalistes agressius que van defensar la política exterior durant el primer mandat del president George W. Bush, entre 2001 i 2005, que va privilegiar la opció militar davant la diplomàcia però la tendència a la baixa en les enquestes ha fet girar el seu discurs cap a un major èmfasi en l'us de la diplomàcia i el diàleg amb altres països per promoure els interessos nacionals estatunidencs. Per la seva part, Obama ha volgut ser mostrat com un “internacionalista progressista”, seguidor de l'escola de pensament creada per l'ex president demòcrata Woodrow Wilson (1913-1921), que va promoure un ordre mundial presidit per la Organització de les Nacions Unides. Però el que ha de tenir-se clar és que Obama expressa la necessitat de relleu d'un sector de les classes dominants imperialistes, que reconeix la necessitat d'una nova agenda de dominació mundial, combinant el poder militar amb la diplomàcia, no en va Obama té entre els seus assessors a Zbigniew Brzezinski, fundador de la Comissió Trilateral [8] i braç d'acer dels interessos de Rockefeller.

1.2 La crisi financera nord-americana

L'actual crisi financera amb centre a Estats Units és una altra de les causes del debilitament de la matriu d'acumulació capitalista. Aquesta crisi assenyala la desfeta de la primacia de dos mites imperialistes: la indestructibilitat del capital especulatiu i la “nova economia” de les telecomunicacions i la informació, que segons es deia, augmentaria sense límits el creixement econòmic, escurçaria les distàncies, virtualitzaria el treball, i convertiria a la web en el nou ciberespai del capital i el treball, aquest cop sense lluita de classes.

El creixement del sector de les empreses tecnològiques a escala mundial, va ser una bombolla especulativa que va començar a deteriorar-se al març de 2000 amb “l'esfondrament” del Nasdaq i els balanços negatius de les empreses del sector, es va produir una onada d'acomiadaments i reestructuracions que van començar a posar en dubte l'estabilitat d'aquest rengló de l'economia imperialista.

Simultàniament es van conèixer els fraus de grans monopolis com Enron i World Com, després dels atacs a les Torres Bessones. Desenes de milers de milions de dòlars es van posar a circular per “estabilitzar els mercats després dels atacs”; la Reserva Federal ianqui, va començar a baixar les taxes d'interès, per estimular el creixement, augmentar els préstecs i finançar la inversió en despeses militars, al mateix temps es va fomentar el crèdit pel consum, fonamentalment a través de préstecs hipotecaris, el que va fer pujar els preus de les propietats.

La Reserva Federal va reduir les taxes d'interès i va injectar fons al sistema bancari. Els bancs van tenir accés a crèdits abundants de baix interès. Mitjançant el marketing agressiu i enganyós, pressionaven a la gent a adquirir hipoteques. El Banc de la Reserva Federal va injectar més fons d'interessos baixos al sistema bancari amb la finalitat d'apuntalar els préstecs i alimentar una bombolla hipotecària especulativa a llarg termini. Els bancs van vendre aquestes hipoteques a bancs d'inversió. Aquests combinaven

aquests préstecs amb altres préstecs, van crear productes financers complexes i els van vendre a inversionistes grans, a Estats Units i a altres països. Aquests abonaments amb aval hipotecari (així s'anomenen) van circular en els mercats financers i van arribar a constituir la base per a altres préstecs. La garantia final d'aquesta cadena de préstecs eren els préstecs hipotecaris inicials.

El dèficit fiscal d'Estats Units és gegantí, al setembre de 2008, es reconeixien 438.000 milions de dòlars, superant el rècord anterior de 413.000 milions de 2004, i un dèficit comercial de més de 800.000 milions de dòlars, a més hi ha el "dèficit privat" d'empreses i famílies que estan fortament endeutades i gastant més del que estalvien. Aquest sobredimensionament del consum es finançava amb la resta del món, on milers de milions de dòlars tornaven als Estats Units gràcies a que els demés països, i en particular Àsia -i especialment Xina- augmentessin les seves reserves en dòlars o bonificacions del Tresor.

Els desequilibris del model econòmic nord-americà van provocar dos "avisos" que no van ser atesos pel govern de Bush, el qual esperava un rotund triomf militar a Iraq per revertir els efectes de la crisi financera: les caigudes de la Borsa de Wall Street al maig-juny de 2006 i febrer de 2007, això va ser el preludi dels problemes que vindrien.

La bombolla immobiliària, amb els valors de les propietats pels núvols, va fer que els agents immobiliaris tinguessin més dificultats per trobar nous compradors, així que es van veure obligats a baixar els preus de les propietats, mentre va créixer el número d'habitatges inveniibles. En aquest mateix moment les taxes d'interès van pujar i molts es trobaren amb que no podien pagar les quotes de les seves hipoteques, el que va portar a una acumulació de crèdits impagables, generant la posterior reacció en cadena.

La crisi va esclatar al juliol de 2007, quan van fer fallida dos fons de risc de la banca d'inversions d'EUA. Cosa que va generar una greu caiguda a la Borsa de Wall Street, a continuació va fer fallida l'American Home Mortgage Investment, un dels principals bancs hipotecaris, i després es va estendre a altres institucions que no tenien res a veure amb el negoci immobiliari, però que estaven relacionades amb els negocis especulatius. A l'agost la crisi va arribar a Europa, quan tan el banc alemany IKW com el francès BNP-Paribas (primer banc de França), van anunciar dificultats degut a que tenien fons de crèdit invertits en hipoteques. A Estats Units la situació es va agreujar quan es va conèixer que tres grans bancs havien hagut de recórrer a la Reserva Federal perquè es trobaven en dificultats.

La reacció del capital financer especulatiu, va ser buscar l'ajuda dels Estats, o millor dels seus bancs centrals, el que es coneix com el "salvatatge", que consisteix en que el mercat mundial de divises és inundat amb diners estatals per evitar una fallida en massa. Tot i que al desembre de 2007, la Reserva Federal d'EUA i el Banc Central Europeu havien fet circular més d'un bilió de dòlars, la crisi no es va aturar. A començaments d'octubre de 2008 el secretari del Tresor Paulson va proposar un nou pla de rescat de la banca nord-americana, el que va portar a alguns a parlar de "Socialisme a Wall Street", degut a aquesta inadequada confusió dels teòrics neoliberalers entre estatisme i socialisme.

Si bé no estem encara en el col·lapse del sistema imperialista, la crisi financera sí que mostra tendències que són importants a l'hora d'analitzar el sistema mundial i les lluites per venir, com sosté l'investigador independent Andrés Tapia, que es tracta d'una lluita de la banca mundial, europea principalment, canadenca, xinesa i japonesa per destrossar l'esquema bancari desregulat i especialitzat d'EUA i Anglaterra, que els va dur a ser els

líders mundials en la banca d'inversió. És la fi de les polítiques desreguladores dels mercats financers mundials sobretot dels EUA i Anglaterra, a canvi de regulacions per part dels Estats i dels seus bancs centrals. La qüestió no és que l'Estat sotmeti al capital financer sinó al revés, el capital monopolista d'Estat, queda subordinat completament al capital financer especulatiu, però amb contradiccions. El que està per succeir és el sorgiment de nous o actuals enfortits súper monopolis bancaris i amb una regulació estatal més d'acord amb aquests interessos [9].

2. La revitalització imperialista de Rússia i la pugna amb EUA

Sota els governs de Vladimir Putin (desembre de 1999 i maig de 2008) i el recent de Dmitri Medvéded, un poderós sector de la màfia russa i de la burgesia monopolista estatal i privada, busca recuperar acceleradament el poder i la influència que va perdre amb la implosió de la URSS, posant fi a l'esquema de privatitzacions desmesurades impulsades pel govern de Boris Yeltsin a la dècada de 1990. L'agenda de lluita per la supremacia mundial de Putin (avui primer ministre de Medvéded) ha estat sustentada en els alts preus del petroli i l'us intensiu que fa de al seva producció i exportacions. Amb l'elevació del preu del petroli a partir de 2002 ha fet ressorgir l'economia russa, el que a la vegada ha permès repotenciar les seves Forces Armades. Això li ha fet aspirar a un rol més influent en el sistema internacional, començant per les repúbliques ubicades a la seva perifèria.

No es tracta d'una completa nacionalització de les empreses, sinó d'un enfortiment dels monopolis imperialistes russos per la lluita pel control de mercats. De les 100 empreses més grans russes, 45 tenen estratègies multinacionals d'expansió a l'estranger. El monopoli Gazprom és el més important a escala internacional en el control del mercat de gas. A part dels monopolis russos 15 corresponen al sector energètic, 20 a la transformació de matèries primes.

Actualment el poder econòmic de Rússia només és un 14% del nord-americà, més de la meitat de les seves exportacions es destinen a la Unió Europea, això pressiona a la burgesia imperialista russa a obrir-se pas en l'economia mundial, per la qual cosa ha de desafiar el cercol militar i econòmic que Estats Units ha expandit al seu voltant, inspirat en la perspectiva geopolítica que va de Spykman (1943) a Brzezinski (1997) i que consisteix en negar-li el control de la "Rimland" o regió del voltant amb els mars. El Caucas i Ucraïna són les peces principals en aquesta crítica disputa, que a més es vincula amb artèries de gas i petroli a Europa, dependent de l'energia russa.

A l'agost de 2008 tropes de Geòrgia convertida en una neocolònia de Washington que busca el control dels oleoductes gegants que van cap a Europa, avançaren sobre Ossètia del Sud, regió anteriorment russa, però dividida després del col·lapse soviètic, i incorporada a Geòrgia. Moscou ha buscat recuperar-la, atraient la seva població, majorment russa, amb un discurs "panrus" separatista; en resposta, Rússia va realitzar un "genocidi llampec" que va posar fi als plans del Pentàgon de dur a Rússia a una llarga guerra de desgast. Igual que a Txetxènia, la massacre de milers de georgians i ossetians del sud van ser les credencials, per marcar terreny i advertir a Washington i a la OTAN que no admetrà més intromissions en el seu propi "pati del darrere".

Els Estats Units, a més d'impulsar iniciatives per frenar l'expansionisme rus, aconsellant la seva expulsió del G8, el grup dels països més industrialitzats del món i promovent el boicot perquè Rússia no sigui l'amfitrió dels Jocs Olímpics de 2012; va firmar amb

Polònia, un nou aliat, un acord per instal·lar coets antimíssils apuntant a Rússia, la resposta russa fou considerar a Polònia com a blanc possible dels seus míssils (10).

Simultàniament, els russos desafien la dominació imperialista nord-americana al Carib, al buscar acords per operacions conjuntes amb l'armada veneçolana, el govern de Chávez planteja que es tracta de contrarestar la presència novament de la IV Flota de marina nord-americana. Després de les maniobres militars, són clars els interessos russos, a partir de les seves relacions amb Venezuela, pel control del mercat mundial del petroli i el gas. No en va, es busquen relacions comercials entre el monopoli imperialista rus Gazprom i la veneçolana PDVSA.

3. El paper de l'imperialisme xinès

En els últims quinze anys Xina s'ha convertit en el nou "miracle" asiàtic i en una de les forces motrius del capitalisme mundial. En el període 1990-2005 Xina va créixer a una taxa mitjana anual del 10,1% (en dòlars de 2000), gràcies a la qual cosa la seva participació en la producció mundial va passar de l'1,9% al 1990 al 7% al començar el segle XXI, mantenint una tendència expansiva important.

L'agenda imperialista xinesa té com a repte immediat posicionar-se a escala global com a poder econòmic fonamental. Per ara, en termes de xifres, el PBI dels Estats Units és de 13.195 milers de milions de dòlars, quasi cinc vegades el de Xina, que assoleix els 2.645 milers de milions de dòlars (valors del 2006 del FMI). És a dir, que encara ni Xina, ni la suma dels BRIC ("Big Recent Industrialised Countries": Xina, Índia, Rússia i Brasil) estan en condicions de reemplaçar el consum nord-americà. Estats Units absorbeix el 75% dels excedents mundials. El consum nord-americà representa quasi 9 bilions de dòlars, mentre que el xinès només un bilió i el de la Índia 600 mil milions. La meitat de les exportacions xineses tenen com a destí Estats Units, Europa o Japó. Si bé és cert que la Xina té un mercat intern "potencial" de 1.300 milions de persones, la realitat és que només 120 milions -amb un ingrés anual de 30.000 dòlars- tenen una capacitat de consum similar a la classe mitjana dels països desenvolupats.

Tot i així, la crisi prolongada a Estats Units i el ràpid creixement xinès, constitueixen avui els principals avantatges d'aquesta potència econòmica l'èxit de la qual ha estat fonamentat en un model econòmic socialimperialista, en el que van ser reformades les empreses de l'Estat, permetent la inversió de capital estranger, per capitalitzar-les, promoure processos de concentració de capital i col·locar-les en una condició per pugnar en el mercat mundial. Tot això es va realitzar amb el desmantellament de les conquestes dels treballadors en temps de la Xina maoista, la jornada de treball va ser elevada de vuit a dotze hores, els salaris van ser reduïts. D'altra banda, el Partit Comunista de Xina, ha hagut de justificar els canvis i girs com a potència imperialista. El 16 Congrés del PCX, realitzat al novembre de 2002, va aprovar la tesi de les "tres representacions", que sosté que el partit, no representa els interessos del proletariat i el camperolat sinó a les forces productives avançades, a la cultura innovadora i a les masses. Amb aquests arguments els caps dels monopolis imperialistes han començat a ser part de la direcció partidària: el director del conglomerat de l'acer Xen Wenrong i el president de la junta directiva del monopoli Haier, Zhang Ruimin, són part del nou Comitè Central (11).

Els socialimperialistes xinesos busquen que els seus monopolis formin part dels 500 principals del món en el futur, avui 12 formen part d'aquesta flamant llista. "Nosaltres promourem activament a les nostres pròpies multinacionals", va dir la vice-primera

ministra Wu Yi a la Conferència de Declaració sobre el Desenvolupament Econòmic Mundial, al 2007. Les estadístiques del Ministeri de Comerç xinès mostren que durant els 20 anys passats, les firmes xineses s'han tornat més fortes. Al 2002, el volum de negocis de les principals 500 companyies industrials de Xina va constituir el 68 per cent del producte intern brut del país.

Aquests monopolis han començat a dirigir la seva mirada cap a l'estranger. La Corporació Nacional d'Importació i Exportació de Cereals, Oleaginoses i Productes Alimentaris, una de les 500 principals a nivell mundial, s'ha convertit en la major companyia d'aliments de Xina. La Corporació Gree, la major fabricant d'acondicionadors d'aire, va establir la seva primera sucursal a Brasil al 2001. La Corporació TCL, un dels majors fabricants de televisors de Xina, es va fusionar amb Thomson SA de França el 4 de novembre per establir la major fabricant de televisors del món amb una capacitat anual de 18 milions d'aparells.

Entre els anys 2001 i 2005, Xina va invertir més de 50.000 milions de dòlars a la resta del món a través de més de 10.000 empreses diferents. Tot i que Àsia va ser la regió que més inversió xinesa va rebre, Àfrica i Amèrica Llatina, són nous escenaris d'inversió, el que inevitablement afecta els interessos d'imperialistes nord-americans. A Venezuela, per exemple, Xina ha invertit més de 400 milions de dòlars en la infraestructura de 15 pous petrolers, així com en la producció de gas i en la millora del sistema ferroviari i de refinaria. En el cas brasiler, empreses públiques xineses han començat a treballar amb Petrobras per expandir la producció de petroli, millorar la infraestructura i construir un gasoducte.

Una altra regió del món en la que Xina exporta capitals és Àfrica, des de fa deu anys, en busca del control de reserves de petroli i gas (sense oblidar les de coure, cobalt, carbó i or), necessàries per mantenir el ràpid ritme de creixement econòmic. Però també la presència de mercats de fàcil penetració, en els que les manufactures xineses, de bona tecnologia i poc preu, desbaraten tota competència, particularment la francesa i nord-americana.

Al 2006 Pequín va declarar "l'Any d'Àfrica" consistent en l'enfortiment de relacions diplomàtiques i firma de contractes amb països estratègics pel seu projecte global: Moçambic (font clau de fusta), Zàmbia (coure), Congo (àmplia gamma de minerals), Guinea Equatorial (petroli) (12). Sudan és el principal destinatari de les inversions estrangeres xineses i un dels països africans amb els que Pequín té més intercanvis comercials. Les tres principals companyies petroleres estatals de Xina, la CNPC, la CNOOC, i la SINOPEC s'estan quedant amb més i més espais en l'explotació del cru africà. Mentre la CNPC va compromesa en prospeccions al sud del Txad i a Etiòpia Occidental, la CNOOC ha firmat al gener de l'any passat un acord multimilionari amb Nigèria per comprar el 45% de la concessió de propietat de la South Atlantic Petroleum, que comprèn importants jaciments off-shore tan de petroli com de gas.

Aquests vincles econòmics i comercials, inversions en infraestructures, cooperació tècnica i militar, es desenvolupen des de la perspectiva diplomàtica del pragmatisme xinès, impulsat per Teng Sia-pin en contra de la Revolució Cultural maoista i consignada en la famosa frase "no importa de quin color sigui el gat sempre que cací ratolins", d'aquí que el govern xinès faci la vista grossa amb els governs corruptes, la violació de drets humans, les guerres de mercenaris, el comerç de nous esclaus. Per exemple, al 2004, els Estats Units van proposar repetidament al Consell de Seguretat que s'adoptessin sancions econòmiques contra el Sudan per la seva actitud agressiva i militarista, però el

veto de Xina va bloquejar qualsevol sanció al seu principal proveïdor de cru a Àfrica.

Per ara, davant d'aquest tipus de diplomàcia xinesa a Àfrica, és mirada amb recel per Estats Units i Europa, els qui tracten de frenar "l'expansió groga" acudint a les sancions contra els governs "corruptes" d'Àfrica, que ells mateixos van ajudar a forjar i que avui tenen excel·lents relacions amb la potència imperialista asiàtica. Sens dubte es tracta d'un escenari de noves pugnes interimperialistes. Mentre que occident va buscar aïllar les zones salvatges i pobres del capitalisme, els xinesos recorren a elles per enfortir la seva estratègia mundial.

4. Antiimperialisme o antinord-americanisme

Tots saludem el debilitament i tan de bo la fi d'aquesta màquina d'horror que és l'imperialisme nord-americà. Tot sembla indicar que les classes dominants d'EUA enfronten serioses dificultats econòmiques i una major competència dels seus rivals imperialistes nous i vells.

No obstant, ser antinord-americà no pot confondre's amb l'antiimperialista, i això té implicacions polítiques i sobretot de principis. Hi ha qui consideren que només és imperialista la potència ianqui, mentre que Europa, Rússia, Xina, són Estats no imperialistes, amics de la pau mundial i el benestar dels pobles. Aquest tipus de postures proposen una estratègia de lluita d'aliança amb enemics d'Estats Units, sense tenir en compte que tals aliats estan orientats pels interessos rapaços dels monopolis imperialistes. Per aquesta raó, són preocupants les recents actuacions i declaracions del President veneçolà Hugo Chávez davant les agressions de Rússia al Caucas. No es tracta de negar el dret de tota nació a tenir relacions internacionals, i més quan com en el cas de Venezuela, Estats Units busca aïllar-la, envair-la i derrotar el projecte revolucionari. Però si es tracta de cridar l'atenció, com a preocupació solidària i crida fraterna a plantejaments no revolucionaris que s'inspiren en la "real politik", sota arguments de que "l'enemic del meu enemic és el meu amic" desconeixent el caràcter de classe i els interessos en joc, en tal sentit, preocupen declaracions com la presentada per la Cancelleria de la República Bolivariana de Venezuela d'Agost de 2008, en la que es diu:

"...el govern de la República Bolivariana de Venezuela, va observar que la Federació de Rússia, amparada en els acords internacionals que legitimen la presència de les seves forces de pau a Ossètia del Sud, va actuar per preservar la vida de la població sud-osseta, així com la dels seus connacionals".

Aquest tipus d'afirmacions, en nom de la defensa contra les intencions nord-americanes al Caucas, esbiaixen i minimitzen el genocidi imperialista rus contra la població civil i sobretot, desconeixen un dels principis de l'antiimperialisme, "el dret a l'autodeterminació dels pobles".

Per això resulta qüestionador que en resposta a les salutacions d'Hugo Chávez, els imperialistes russos, publicuessin al diari Pravda del 14 d'agost, un article titulat "El combat per Ossètia del Sud es trasllada a Amèrica Llatina", en els a parts dels quals diu:

"Cuba i Venezuela van recolzar obertament a Rússia durant l'agressió georgiana contra Ossètia del Sud. La cooperació amb La Habana, Caracas i La Paz en els àmbits tècnico-militars i d'hidrocarburs ja ens reporten ingressos multimilionaris. (...) Però és necessari

treballar més activament amb els líders dels estats de la regió, concretar amb ells la realització de projectes econòmics a llarg termini... Tan Cuba com Venezuela no estan en contra de subministrar el seu territori per instal·lar bases militars russes... Rússia, recolzant-se en els seus aliats a Amèrica Llatina, podria obligar als nord-americans a preocupar-se per la cura de les seves pròpies fronteres”.

Avui més que mai la lluita antiimperialista exigeix una caracterització clara i senes ambigüitats d'aquest tipus d'ordre social, per poder assumir una postura sense compromisos, independent i això sí, saber aprofitar les pugnes i crisis interimperialistes, per enfortir projectes d'emancipació.

En conclusió, tal com ho plantejaria José Carlos Mariátegui “som antiimperialistes perquè som marxistes, perquè som revolucionaris, perquè oposem al capitalisme el socialisme com a sistema antagònic” (13). I perquè no necessàriament ser antinord-americà és ser anticapitalista ni antiimperialista.

Notes

[1] Lenin, Imperialismo Fase superior del Capitalismo, Ediciones en lenguas Extranjeras, Pekín, 1975.

[2] Samir Amin, “Geopolítica del siglo XX”

[3] Stefan Engel, Crepúsculo de los dioses sobre el “nuevo orden mundial”, Verlag Neuer Weg, Essen, Alemanya, 2004.

[4] Ibid.

[5] José Ernesto Castillo, "Crisis de la economía mundial. En el marco de 40 años de crisis crónica del capitalismo".

[6] "La resistencia irakí demanda reconocimiento y retiro de EE.UU".

[7] Larry Everest, "Grandes apuros, profundas divisiones, opciones cada vez más".

[8] Aquesta Comissió va sorgir a la dècada de 1970, i busca un govern mundial comandat pel sector financer dels Estats Units, que basi el seu poder en els acords interimperialistes i en les operacions de sabotatge i conspiració, més que d'intervenció militar directa (que no es descarta), per obtenir els objectius globals.

[9] Andrés Tapia: “Sobre las crisis inmobiliaria, bursátil, bancaria, financiera y las recesiones” Bogotá, octubre de 2008, inèdit.

[10] “La Rusia de Putin plantó bandera”, Semanario del PCR de la Argentina HOY, No. 1230, agost, 2008.

[11] Stefan Engel. op. cit. p. 212.

[12] “ChiAfrica”, Richard Behar, Revista Avianca, octubre de 2008, p. 201.

[13] José Carlos Mariátegui, “Punto de Vista Antiimperialista”, Lima 21 de maig de 1929.